

Jan Tomczak

"Zum Religionsunterricht morgen", t. 3, wyd. Wolfgang G. Esser, München-Wuppertal 1972 : [recenzja]

Collectanea Theologica 46/3, 221-222

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

których punktach uzupełniać swoją wiedzę. Przede wszystkim jednak należy ją polecić praktykom. Katecheci w naszym kraju mogą dzięki niej w niejednym zrewidować metody swoich lekcji religii z dziećmi od lat 5 do 12.

ks. Julian Sulowski SJ, Warszawa

Zum Religionsunterricht morgen, t. III: *Konzeptionen und Modelle zu künftiger Praxis in der Grundschule*, wyd. Wolfgang G. Esser, München—Wuppertal 1972, Verlag J. Pfeiffer — Jugenddienst Verlag, s. 557.

Najpierw należy przypomnieć, że recenzja pierwszego tomu omawianego dzieła ukazała się w *Collectanea theologica* 45(1975) z. 2, 208. Odwołanie się do niej pozwala uniknąć powtórzeń bez utracenia potrzebnej informacji o tomie trzecim. Bez niektórych informacji zawartych w recenzji pierwszego tomu obecne omówienie byłoby niepełne i mało zrozumiałe.

Omawiany tom podobnie jak pierwszy jest zróżnicowany w treści i w formie. Nie stanowi jakiejś ciągłej myśli konsekwentnie przeprowadzanej, lecz zbiór różnych nowych koncepcji i modeli nauczania religii w szkole, które odzwierciedlają dyskusje prowadzone na ten temat w RFN w początkach lat siedemdziesiątych.

Pracowało przy tym tomie dwudziestu czterech znawców pedagogiki religijnej, przedstawicieli różnych Kościołów chrześcijańskich. Wypada wymienić z nazwiska kilku autorów: Wolfgang Langer, Wolfgang Bartholomäus, Günter Biemer, Gert Otto, Klaus Wegenast. Dwaj ostatni są ewangelikami. Warto również wspomnieć przynajmniej dwa ośrodki pedagogiczne: katolicki z Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Nadrenii i ewangelicki z Kassel.

Poglądy autorów nie zawsze się zgadzają. Naczelnemu redaktorowi nie chodziło o to, aby dać czytelnikowi jakiś jeden obowiązujący model czy koncepcję nauczania religii w szkole. Przeciwnie pragnął ukazać ich różnorodność, jaką reprezentują twórcy tego dzieła. Jako teoretycy i praktycy religijnego wychowania i kształcenia dostarczają w omawianym tomie wiele rozważań uzasadniających daną koncepcję czy model nauczania religii i praktyczne rozwiązania w postaci katechez na cztery pierwsze klasy szkoły podstawowej.

Interesują się szczególnie nauczaniem religii ukierunkowanym na problemy i wyjściem lekcji religii w szkole poza konfesyjność. Ukazują cele i formy nauczania religii, uwzględniają zadania szkoły w dzisiejszym społeczeństwie, z którymi powinny być zgodne zamierzenia nauki religii. O tyle ma ona miejsce w szkole, o ile pomaga uczniom odnaleźć się, określić się i przygotować do życia we współczesnych warunkach. Te założenia wyznaczają tematy i cele przedstawione w modelowych katechezach proponowanych przez różnych autorów omawianego tomu. Według współczesnej pedagogiki celem wychowania szkolnego jest rozwinięcie uzdolnienia uczniów w takim stopniu, aby mogli podołać swoim zadaniom, które im wyznaczy życie w różnych sytuacjach. W tym przygotowaniu do życia nie mała rolę w szkole odgrywa nauka religii, ale tylko taka, która opiera się nie na teologii, lecz przede wszystkim na naukach eksperymentalnych, a zwłaszcza na socjologii, psychologii, religioznawstwie, filozofii i innych dziedzinach wiedzy ludzkiej. W takim ujęciu nauki religii, nawet Pismo św. nie wytycza tematów i celów nauczania, lecz służy do interpretacji sytuacji życiowych, które głównie decydują o wyborze problemów i ich rozwiązywaniu. Zarówno rozważania teoretyczne, jak i praktyczne rozwiązania, którymi niewątpliwie są proponowane jednostki lekcyjne, świadczą, że nie chodzi w nich o budzenie wiary przez przepowiadanie objawienia, lecz o „bardzo mądre” i racjonalne wytłumaczenie dzieciom otaczającej je rzeczywistości. Trzeba podkreślić, że autorzy kładą duży nacisk na racjonalne pojmowanie przez dzieci problemów religijnych.

Niektórzy stawiają w tej dziedzinie tak duże zamierzenia, że powstaje wątpliwość, czy dzieci lub młodzież szkoły podstawowej są zdolne do proponowanych przemyśleń i wytworzenia sobie pożądanej przez autorów wizji rzeczywistości religijnej i związanej z nią świeckiej. W „przyszłym nauczaniu religii” to, co ma być nowe, zaznacza się chyba więcej w wyborze i ustawieniu treści niż w metodzie.

Omawiana książka nie należy do tych, które może z dużym pożytkiem przeczytać każdy w Polsce, kto się interesuje katechizacją. Zbyt bowiem przeziąknięta jest problematyką charakterystyczną dla RFN. Stąd jako całość mało jest aktualna dla naszej katechizacji parafialnej. Niemniej wiele problemów religijnych i rozwiązań ukazanych w tym tomie zasługuje na uwagę również w naszych polskich warunkach. Może bowiem pomóc w ukierunkowaniu nie tylko nauczania w salach katechetycznych, ale w ogóle przepowiadania chrześcijańskiego na problemy człowieka współczesnego. Np. przez większą troskę o uwzględnienie elementów racjonalnych w zagadnieniach religijnych można chyba łatwiej trafić do ludzi nastawionych krytycznie do wszystkiego, co mają przyjąć. Ogólnie rzecz biorąc omawiana książka stanowi pewne światło w poszukiwaniu przez współczesnego człowieka nowych dróg do Boga. Może raczej zapłodnić umysł, niż dostarczyć gotowego materiału czy rozwiązań do wykorzystania.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Gerhard WEHLE (wyd.), *Pädagogik aktuell* — *Lexikon pädagogischer Schlagworte und Begriffe*, München 1973, Kösel-Verlag, 3 tomy, s. 208+208+200.

Dyskusje wśród fachowców oraz szerokiej publiczności na tematy wychowania i kształcenia zawierają wiele haseł i pojęć. W tych rozważaniach występują zarówno nowe naświetlenia jak i obiegowe pojęcia, wyrażane w utartych określeniach, pod które podkłada się często nową treść. Skutkiem tego zaznacza się brak pewności, nieporozumienia i niewłaściwe uogólnienia. Istniejące słowniki pedagogiczne, encyklopedie czy podręczniki nie zapewniają wystarczającej informacji. Jako obszerne i zaplanowane na dłuższą aktualność kładą główny nacisk na przedstawienie zasadniczych problemów i odtworzenie już pewnego i ugruntowanego stanu wiedzy. Informacja o tym, co jest mniej pewne, co się aktualnie dzieje, co jest niejako w trakcie stawania się, zostaje pozostawiona przypadkowi. A wiadomości o aktualnym stanie wiedzy pedagogicznej nie zawsze są właściwie i dobrze rozpowszechniane i przez to mało dostępne ogółowi ludzi. Temu brakowi bieżącej informacji na aktualne tematy wychowania i kształcenia pragnie zaradzić omawiany trzytomowy słownik pedagogicznych haseł i pojęć.

Nad tym słownikiem pracowały trzy osoby pod kierunkiem Gerharda Wehle, profesora pedagogiki ogólnej w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Nadrenii.

Praca została podzielona na trzy tomy. Każdy z nich zawiera oddzielny zakres tematyki. Pierwszy tom — wychowanie i teorię wychowania, drugi tom — badania nad oświatą i polityką oświatową, trzeci tom — nauczanie i zagadnienia teorii kurrikularnej. Każdy tom ma własny układ alfabetyczny haseł. Trzeci tom został podzielony na dwie części z własnym układem alfabetycznym haseł dla każdej. Część pierwsza zawiera pojęcia i problemy w zakresie badań nad nauczaniem, część druga — palące problemy dyskusji dydaktycznej.

Alfabetyczny spis haseł dla wszystkich tomów umieszczony na końcu ostatniego pozwala szybko znaleźć potrzebne zagadnienie. Ponadto każdy tom zawiera wykaz haseł dwóch pozostałych części. Omawiany słownik pedagogiczny posiada około trzystu opracowanych haseł, które podano w spisie kur-